

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 34.

Stockholm den 16 September 1909.

2:a årg.

<p>Prenumerationspris: 1/4 år... kr. 4:50 1/2 år... kr. 2:50 3/4 ,, .. ,, 3:50 3/4 ,, .. ,, 1:25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgifvare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12.</p>	<p>Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonsspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10:— Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annonns bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
	<p>Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Sthlm 1909. F. Englund's Boktr.</p>		

Men's League for Women's Suffrage och Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht.

Det är i Amsterdams Concertgebouw den 15 juni 1908 kl. 10 på morgonen. Den stora salen är fylld af kvinnor från alla möjliga delar af jordklotet, och från ordförandens läppar utgår, då de delegerade i den internationella rösträttskongressen uppropas, det ena namnet efter det andra på kvinnor och kvinnoföreningar. Då ljuder i

E. W. van STRAATEN.
Ordf. i de holländska mennens förening för kvinnans politiska rösträtt.

HERBERT JACOBS
Ordf. i de engelska mennens förening för kvinnans politiska rösträtt.

elska män genom en särskild mennens förening för kvinnans politiska rösträtt söka understödja sina rösträttskrävande landsmaninnor, men då man så här i dr Drysdales person fick lifslevande bekräftelse på bundsförvanternas goda vilja, realiserade man som först hela betydelsen af det glädjande sakförhållandet.

»Men's League for Women's Suffrage»

ens öron med särskild betoning: »Men's League for Women's Suffrage, dr Charles Drysdale.» Effekten är storartad — alla ansikten lifvas, blickarna gå i en och samma riktning och ett par hundra leenden stråla i kapp sin välkomsthälsning mot representanten för det maskulina elementet på kvinnokongressen, medan då nande handklappningar ytterligare markera den tack-samt vänliga stämningen. Väl var det för många kongressmedlemmar ett redan känt faktum, att eng-

grundades för några år sedan med blott fem medlemmar vid starten. Nu är medlemsantalet 2,000. Ordförande är advokaten mr Herbert Jacobs. Föreningen arbetar för sitt mål genom spridande af litteratur, anordnande af möten och föredrag m. m. Denna vår har tagits initiativ till startande af en för män och kvinnor gemensam klubb, i hvars lokal anhängare af den kvinnliga rösträtten kunna träffas och där diskussioner, mottagningar och andra företag för befordrande

Promenaddräcker och Kappor

Vår stora mellangrense rekommenderas.
Elegant smak! Solidt arbete! Förmånliga priser!

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORRMALMSTORG

Dr C. Mannhøus

af rösträttssaken kunna anordnas. Föreningens sekreterare mr J. Malcolm Mitchell är en af initiativtagarna till ett ganska märkligt aktstycke, en den 23 mars d. å. utfärdad *Declaration* till förmån för kvinnornas rösträttskraft. Undertecknarna af denna deklaration äro ett antal kända och framstående engelska män, hvilka ordnats i grupper efter sina olika verksamhetsområden. I gruppen »Public Offices and Law» ser man bl. a. namnen sir John Cockburn Ex. Premier, S. Australia, samt af nuvarande ministrar i England Rt Hon. D. Lloyd-George M. P. och Rt. Hon. Herbert J. Gladstone M. P. P. C. Bland litteraturens och konstens representanter märkas bl. a. William Rosetti, G. Bernard Shaw, Walter Crane samt den nu aflidne författaren George Meredith. För öfrigt visar sig enligt utsago af en engelsk rösträttskvinna det verkamma intresse, som Men's League ägnar kvinnornas sak, på många sätt, i smått som stort. Vid anordnande af dessa demonstrationer och processioner, som tyckas vara oskiljaktigt förbundna med rösträttsarbetet i England, tager Men's League sin andel af besväret. Så skedde exempelvis vid den storartade procession, som var anordnad den 27 april d. å. under kongressveckan i samband med National Union's stora möte i Albert Hall. Men's League for Women's Suffrage förverkligar i sin mån den idé om samarbete mellan män och kvinnor, som är den kvinnliga rösträttsrörelsens mål — trots alla parodiska beskyllningar mot kvinnorna för att vilja skapa ett tillstånd af ombytta roller med ty åtföljande reduktion af männens betydelse i det offentliga till någonting jämförligt med kvinnornas ställning i det förflutna eller närvarande.

Som direkt följd af Amsterdamkongressen och af det förhållande, att Men's League for Women's Suffrage där varit representerad, torde kunna betraktas bildandet af de holländska männens förening för kvinnans politiska rösträtt. Äfven här var det en medlem af den kår, som har lag och rätt till specialité, hvilken framträdde för att häfda kvinnornas anspråk. En ung advokat E. W. van Straaten lät i den holländska pressen publicera ett upprop, hvori han uppmanade sina landsmän att sammansluta sig i en förening för kvinnorösträtt. Uppropet, som utfärdades i slutet af juni 1908, föranledde omkring 100 sympatiuttalanden från olika delar af Holland, och sedan en förberedande kommitté först bildats, konstituerades den 25 september 1908 på ett möte i Amsterdam »Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht.» Medlemmarna, som för närvarande äro ungefär 150 till antalet, ha nästan uteslutande rekryterats ur de intellektuella kretsarna och utgöras bl. a. af jurister, journalister och studenter. Hvad medlemsantalet beträffar är att märka, att i Holland ett stort antal af för kvinnorösträtten intresserade män äro medlemmar af de kvinnliga rösträttsföreningarna, hvilket gifvetvis motverkar höjandet af medlemssiffran i männens förening. Men, skrifer den holländske ordfö-

randen: »Bildandet af en särskild manlig förening i Holland var mycket önskvärdt, därför att i de kvinnliga föreningarna öfverläto männen ofta det mesta arbetet åt kvinnorna». Och han fortsätter: »Och emedan åtskilliga politiska åtgärder äro mera effektiva då de vidtagas af en grupp människor, som redan erhållit sin medborgarrätt.» De holländska männens förening, som har medlemmar i de flesta delar af landet, lokalföreningar i Amsterdam, Haag och Gorinchem samt förbereder upprättande af nya föreningar, har gjort propaganda för saken dels genom förestaltande af föredrag och diskussioner i flera olika städer, dels genom inlägg i dagspressen. Under den nu avslutade kampanjen med anledning af valen till den holländska andra kammaren har Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht varit verksam på många sätt, bl. a. genom att tillstålla kandidaterna skriftliga frågor om deras ställning till kvinnorösträtten — hvilka i de flesta fall gynsamt besvarats — genom att på valmöten muntligen föra fram saken samt genom att utgifva ett agitationsblad, som under valkampanjen i stora mängder spriddes bland valmännen. »Op ten strijde voor het Vrouwenkiesrecht», »Het onrecht der uitsluiting van de Vrouw», så lyda några af de äfven för en i holländska språket olärd lätt begrip- ligen rubrikerna i Mannenbonds valpublikation, och de resp. kandidaterna fingo skylta med de svar, som de afgifvit på föreningens fråga, hvad de ville göra för kvinnorösträtten. Att relationerna mellan den manliga och den kvinnliga rösträttsföreningen äro de vänligaste faller ju nästan af sig själf, och har i många fall samarbete dem emellan ägt rum.

Som redan nämnts är det advokaten E. W. van Straaten, som har äran af att ha tagit initiativet till de holländska männens förening för kvinnans politiska rösträtt. Herr van Straaten, som representerade Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht på Londonkongressen och där genom ett sakrikt anförande dokumenterade sig som fackman på kvinnorörelsens område, är en helt ung man. Han har idkat statsvetenskapliga och nationalekonomiska studier vid universiteten i Leiden, Genève, München och Berlin samt ägnar sig efter år 1906 tagen doktorsgrad åt sakkörareverksamhet i Amsterdam.

Beträffande sin personliga ställning till kvinnofrågan yttrar herr van Straaten: Under mina nationalekonomiska och sociologiska studier har jag understundom befattat mig med kvinnofrågan och läst mycket litteratur däröfver. Jag har därvid kommit till den öfvertygelsen, att en förbättring af det kvinnliga släktets ekonomiska och kulturella förhållanden, att en verklig kvinnornas frigörelse och framryckande på ett högre intellektuellt plan är fullständigt omöjligt, innan de erhållit politisk makt, eller m. a. o. rösträtt. Därför kämpar jag med alla krafter för kvinnorösträtten, som jag naturligtvis betraktar som ett medel, men också som en reform, hvilken måste

genomföras, innan man kan hoppas på en lösning af kvinnofrågan.»

Det är att hoppas, att svenska män och kvinnor år 1911 få tillfälle att göra bekantskap med både mr Jacobs och herr van Straaten såsom representanter för sina resp. föreningar. Om kvinnorörelsen är, hvad väl ingen betviflar, en af vår tids märkligaste

rörelser, så torde reflexrörelsen bland männen vara af föga mindre intresse. Den betyder mer, denna rörelse, än ett eventuellt eröfrande af en eller annan förskansning, hvarigenom motståndarna till kvinnorösträtten ännu uppehålla striden. Den betyder en omvärdering af värden som skall höja släktet till ett högre lifsplan.

A. K.

Kampen om nattarbetsförbudet i Norge.

Af doktor Dagny Bang, Kristiania.

Frågan om separatbestämmelser för kvinnliga industriarbeterskor i form af lagstadgad inskränkning af deras arbetstid upptogs första gången hos oss år 1901 i och med framkomsten af ett lagförslag om ny fabriktillsynslag, enligt hvilken för vuxna kvinnor skulle "tillämpas i hufvudsak samma bestämmelser som för minderåriga, speciellt 10 timmars arbetsdag och förbud för nattarbete". Fabriktillsynslagen kom emellertid ej till afgörande behandling förr än i juni i år, men alla de förslag, som framkommit under de mellanliggande åren, ha upptagit bestämmelser om att nattarbete skulle förbjudas kvinnorna.

Principen separatlagstiftning för kvinnor väckte strax motstånd hos våra kvinnor. Det nordiska kvinnosaks-mötet i Kristiania 1902 tog upp frågan. Ett föredrag hölls af fröken Eline Hansen (Köpenhamn) om de danska kvinnornas protest och seger år 1900, då man försökte införa ofvannämnda separatbestämmelser i Danmark. En liflig diskussion följde på föredraget, hvori äfven flera utlänkskor deltog, såsom fröken Anna Brunn, Köpenhamn, fru Marie Furuhjelm och fröken Maikki Friberg, Helsingfors. Följande resolution antogs: "Mötet protesterar mot att *vuxna kvinnors arbete* skall vara föremål för samma särbestämmelser som gälla för *minderåriga*".

Denna resolution antogs derefter af 22 föreningar i olika delar af landet, hvilka gjort lagförslaget till föremål för diskussion.

Protester i samma anda ha därpå gång på gång framkommit såväl från föreningar som på massmöten.

I fjor väntades med säkerhet att odelstinget skulle upptaga frågan till behandling, och Norsk Kvindesaksforening tog därför åter upp saken på ett möte den 26 juni 1908. Efter ett inledande föredrag af undertecknad, hvilket åtföljdes af diskussion, uttalade mötet sin protest mot förbudslagen. Emellertid blef saken ej det året behandlad.

I januari 1909 öfverlämnade Norske Kvinders Nationalråd en hemställan till stortinget om att separatbestämmelserna för kvinnor ej skulle upptagas till behandling förrän kvinnorna genom sitt deltagande i de politiska valen kunde göra sitt inflytande gällande vid frågans afgörande.

Denna vår togs arbetet med förbudslagen upp på allvar. Norsk Kvindesaksforening arrangerade den 5 mars

ett möte i Nobelsalen, där undertecknad höll föredrag om "Separatlagstiftning för kvinnor".

Föredraget utgjorde en kritik öfver de separatbestämmelser för kvinnliga industriarbetare som framlagts i socialkommitténs betänkande. Det framhölls, att den ytliga och ensidiga motivering som majoriteten inom kommittén framkommit med, var särdeles litet skickad att gifva stortinget en tillnärmelsevis riktig uppfattning af hvad saken gällde. Jag försökte påvisa, att nattarbetsförbudet var opåkalladt, för det första då det hos oss endast är få kvinnor, som utföra nattarbete; därefter emedan det till sina praktiska följder på intet sätt skulle gagna utan tvärtom skada arbeterskorna, emedan det skulle inskränka deras arbetsfrihet samt sänka dem i konkurrensen särskildt om det bättre betalda arbetet. Detta skulle då, i ännu högre grad än nu är fallet, komma att förbehållas männen.

De jämkningar samt undantag från nattarbetsförbudet hvilka innehölls i betänkandet, voro endast *skenbestämmelser*, som icke skulle kunna hindra, att kvinnorna blefvo utestängda från välbetaladt och godt arbete, och som icke skulle inskränka missförhållandena af kvinnors användande i dåligt betaldt arbete.

Denna åsikt stöddes genom uttalanden från arbeterskor och från andra håll härhemma såväl som från utlandet.

Föredraget hölls för fullsatt hus. Bland andra hade handelsministern, statsrådet Abrahamson, stortingspresidenten Berner och en del stortingsmän infunnit sig. Den diskussion som följde i pressen och bland allmänheten var särdeles liflig.

Nylände har lämnat upplysningar om sakens förlopp samt låtit öfversätta Vera Hjelts utmärkta broschyr, som tillsändts riksdagsmännen. Den radikala vänstertidningen Norske Intelligenssedler har haft en serie ingående artiklar i striden om nattarbetsförbudet. Tidningen har påvisat en sådan lags skadliga följder, hänvisande till förhållanden i länder, där förbudet länge existerat, särskildt Frankrike och England. Intelligenssedlerne har vidare påpekat, att socialdemokraternas agitation för förbudet till en väsentlig grad har sin orsak i de manliga arbetarnas kamp mot kvinnlig arbetskraft. Gång på gång har tidningen framhållit att införandet af detta förbud står i strid med och är ett reaktionärt brytande af de principer i vår lagstiftning, som i senare tid ha häfdat kvinnornas rätt till ekonomisk oafhängighet som medborgare och arbetare.

Å andra sidan har Socialdemokraten och Dagbladet framhållit, att nattarbetsförbudet är en nödvändig, modernt human bestämmelse, som finnes i de flesta länder.

Under våren och sommaren, i all synnerhet sedan stortinget upptagit frågan till behandling, har en massa uttalanden gjorts från kvinnohåll.

De socialistiska kvinnornas representation, Arbeiderpartiets Kvindeforbund, som naturligt nog är starkt afhängigt af de manliga socialdemokraterna, har afhållit möten och antagit resolutioner för nattarbetsförbudet. I samma syfte ha flera till socialdemokratien anslutna kvinnliga fackföreningar uttalat sig. Ett uttalande för nattarbetsförbudet har också kommit från tolf Kristianiadamer.

Å andra sidan har det framkommit flera tungt vägande protester *mot* förbudet.

Den 8 april detta år insände organiserade tryckeriarbeterskor i Kristiania en i energiska ordalag hållen protest mot separatbestämmelser för vuxna arbeterskor såsom stridande mot deras intressen som arbeterskor, då de "skada oss, emedan de försätta oss i en särställning, som gör det svårt eller alldeles omöjligt för oss att erhålla arbete", som det heter i protesten. Vidare heter det där: "Vi äro på det klara med att förbud för nattarbete och för övertidsarbete först och främst kommer att drabba arbeterskorna i vårt yrke — — — dessa särbestämmelser äro dessutom så mycket mindre påkallade som vi tillhöra en välordnad fackorganisation och åtnjuta de fördelar som densamma förskaffar oss". (Norsk centralförening för boktryckare.)

Till sist yttras: "Vi känna vår rätt att erhålla arbete på samma arbetsvillkor som våra manliga arbetskamrater, och vi vilja vara med om att stödja dem i sträfvandena för alltjämt bättre arbetsvillkor också med afseende på arbetstid, som i lika grad kommer både de manliga och kvinnliga arbetarna till godo".

Andra yrkesorganiserade tryckeriarbeterskor ha äfven uttalat sig mot en från männens afvikande arbetstid. De voro de första kvinnor i Norge för hvilka farorna af en sådan skillnad i arbetstid stod klar.

År 1896 hade "Sätterskornas klubb" insändt till departementet en protest mot en på ett massmöte af typografer antagen resolution om betydligt kortare arbetstid för kvinnliga sättare. Sätterskornas protest innehåller bl. a.: "ifall detta kraf angående de kvinnliga sättarnas arbetstid antages, kommer det att bidra till att vi stängas ute från yrket".

Denna protest är så mycket mera att lägga märke till, som den kom till för tretton år sedan, alltså långt innan frågan kom upp i politiken och inom kvinnorörelsen.

Protester af nyare datum ha varit: en till lagtinget från de få nattarbeterskorna vid tidningstryckerierna i Kristiania; en till odelstinget inlämnad protest från 80 nattarbeterskor vid Sulitjelma samt en från 12 namngifna kvinnliga läkare i Kristiania. I denna sista protest heter det: "undertecknade kvinnliga läkare tillåta sig att uttala sin öfverbevisning om att en separatlagstiftning för kvinnor, med undantag af sådan för barnsängskvinnor, är opåkallad och i sina praktiska verkningar till skada för kvinnorna själfva".

Fabrikstillsynslagen kom till behandling i odelstinget den 23 juni. Dagen därefter *förkastades* efter en mycket het debatt § 23 (nattarbetsförbudet) med 47 röster mot 45. Frågan om normalarbetsdag ensamt för kvinnor blef sammanförd med behandlingen af 10-timmarsdagen, men där framkom intet förslag, hvarken då eller vid den senare behandlingen af normalarbetsdagen. Separatskydd för kvinnor behandlades i lagtinget den 20 juli med det resultatet, att 16 röstade för, 15 emot.

Lagsaker behandlas som bekant i vårt storting först i odelstinget. Odelstingets beslut öfversändes så till behandling i lagtinget. Anter lagtinget odelstingets beslut oförändradt, öfversändes detsamma till konungen för sanktionering. Om lagtinget däremot anmärker mot odelstingets beslut, sändes saken tillbaka till förnyad behandling i odelstinget, som antingen godtar lagtingets anmärkningar eller fasthåller sitt ursprungliga beslut. Om detta sista inträffar, återremitteras saken till lagtinget, och om detta alltjämt fasthåller vid sina anmärkningar, afgöres saken i samladt storting (plenum).

Den 21 augusti behandlade odelstinget nattarbetsförbudet för andra gången. Utgången blef att samtliga röster afgåfvos såsom förra gången, med undantag af att en, som då röstat *för* förbudet nu röstade *mot* detsamma.

Då saken den 27 augusti för andra gången behandlades i lagtinget, fasthöllo endast de tre socialisterna sitt motstånd mot odelstingets beslut. Om lagtinget äfven denna andra gång hade fasthållit vid sina anmärkningar, och lagen således enligt vår författning behandlats i *plenum*, där afgörandet beror på två tredjedels majoritet, kunde hela fabrikslagen på detta sätt råkat i fara.

Under behandlingen i stortinget ha socialisterna och de s. k. arbetardemokraterna varit de ifrigaste försvararna af lagen. Det var i synnerhet statistik från utlandet, som de togo som hjälptrupper, samt de vanliga humana fraserna. Jag skall anföra ett exempel på huru denna statistik begagnades.

Det gällde för skyddslagsvännerna att påvisa, att nattarbetsförbudet icke jagat de kvinnliga arbeterskorna bort från arbetsmarknaden. Beviset härför funno de i statistiska upplysningar om att antalet kvinnliga arbetare hade stigit efter förbudets genomförande. Såsom i Frankrike exempelvis i tryckeriyrket. Ohållbarheten af detta resonemang är iögonfallande. Äfven om det sammanräknade antalet arbeterskor stiger i ett yrke, så kan det ju dock vara så, att de af skyddslagen berörda blifva utdrifna ur det bäst aflönade arbetet inom yrket och måste hålla till godo med det sämst aflönade. Denna statistik bevisar endast det vi visste förut, att kvinnor i ständigt växande antal äro hänvisade till att söka förvärfvsarbete utanför hemmet.

Det måste sägas ut, att det under frågans behandling kom allt tydligare fram, att det saken egentligen gällde var att få kvinnorna bort från det industriella arbetet. När man återigen frågade dessa kvinnornas beskyddare, hvad kvinnorna då skulle lefva af, blefvo de svaret skyldiga.

Från samma håll framkom både i odelstinget och lagtinget flera infama häntydingar på personer som utan-

för stortinget ställt sig i breschen i striden för nattarbetsförbudet.

Af de framträdande radikala vänstermän som röstade eller talade *mot* förbudet må särskildt nämnas förutvarande statsrådet W. Konow (Hedemarken), Carl Stousland, (Skien), stortingspresidenten Carl Berner och lagtingspresidenten Foss.

Angreppet på kvinnoarbetet på lagstiftningens väg är för denna gång tillbakaslaget i Norge. Men det är intet tvifvel om att den kvinnofientliga reaktionen mycket snart åter skall sticka fram hufvudet. Det kommer otvifvelaktigt redan nästa storting (vi ha i år stortingsval) upp ett nytt förslag om nattarbetsförbud för vuxna kvinnor. En fanatisk försvarare af skyddslagstiftning för kvinnor yttrade till mig efter afgörandet: "Denna gång gick det så att ni segrade. Men nästa gång — och det snart — komma vi starkare igen. Då äro vi oöfvervinneliga. Så gick det i Sverige!"

Huruvida denna profetia kommer att gå i uppfyllelse beror först och främst på kvinnorna själfva. Våra manliga hjälpare inom och utanför nationalförsamlingen ha behof af vårt arbete och bevis för vårt intresse för saken.

Många tecken tyda på att det nu mot separatförbud mot vuxna kvinnors arbete reser sig en världsoption, i synnerhet bland de kvinnor, som nu lida under skyddslagstiftningens ödesdigra följder.

Dräp dem!

Köpenhamn den 29 aug. 1909.

I Nr 31 af Dagny finnes en varmhjärtad uppmaning till enhvar att i sin mån bidra till att slå ihjäl de olycksbringande orden *öfver-* och *underklass*. Förf., som nämner sig »Spes», utgår från ordets kända makt öfver tanken och anser, att om blott orden kunde utplånas ur språket, skulle den därmed betecknade klyftan också försvinna. Förf. stöder sitt antagande därpå, att dessa benämningar voro okända för en mansålder sedan och att »vi redde oss godt dem förutan.»

Väl är språkets makt öfver tanken öfvermåttan stor, och till att fördjupa en redan befintlig klyfta ha de utom allt tvifvel i hög grad bidragit. *Skapa* den ha de dock ej förmått. Äfven det kraftigaste slagord är ingen trollruna. Vi få ej glömma det agitationen ej kan slå rot, så vida ej lämplig jordmån förefinnes. Försök t. ex. att predika den socialistiska framtidsstaten för dem som ha nog af lifvets goda! Men när jordmånen väl är beredd, då kunna agitatorerna så sin draksådd af afund och bitterhet och vara säkra om att lyckas. Det är så det har gått till hos oss; det är på detta sätt samhället har blifvit tudeladt genom en olycksalig klyfta.

Och hvad har mest bidragit till att bereda jordmånen?

Svenskarna äro, som vi så ofta få höra och så gärna låta oss sägas, ett aristokratiskt folk. Men i ett fall åtminstone sitter barbarhuden kvar fullständigt, och därtill ren och obarkad. Den frie mannens ringaktning för arbetet i allmänhet, hvilket ansågs godt nog åt slafvar och — kvinnor, går ännu i dag igen såsom ringaktning för *kropparbetet*. Häri består den egentliga klyftan i vårt samhälle. Hvilken godtycklig rangförordning ha vi inte i det fallet gjort upp? Ett arbete kan vara hur hederligt, hur nyttigt som helst, ja, det kan vara fullt nödvändigt för samhällets bestånd, men kräves därför icke teoretisk underbyggnad, så klasseras det ohjälpligen af oss som något lägre och underordnad. Den som utöfvar det får också bereda sig på att bli sedd öfver axeln af hvar och en som aflagt den minsta lilla examensunge. I detta fall äro vi storsnobbar och för att finna våra likar få vi säkert gå så långt som till »Det himmelska riket» i östern.

För något år sedan läste jag i en af våra största hufvudstadstidningar en korrespondens, som verkligen kastade ett blixtljus öfver den ursvenska uppfattningen af denna fråga.

Vid någon utländsk badort träffade korrespondenten i fråga en dansk herre, som föreföll honom ovanligt belevad, bildad och kunskapsrik. Herrarna träffade på hvarandra flera gånger, och det goda intrycket befastades. De hade nämnt sina namn, men om den danske herrns borgerliga position lefde den svenske ännu i lycklig okunnighet eller kanske — illusion. Men en dag råkade han få se dennes kort och råkade att under namnet se det fatala ordet *Snedkermester*. »Stor tablå!» — som korrespondenten uttryckte sig. I stället för att känna ökad intresse för en handverkets man, som förmått arbeta sig upp till bildning och kunskaper, kände min värde landsman sig djupt besviken, ja, nästan förnämad på dansken och skyndade sig att förlägga sina penanter till annan marknad. Den naivitet, hvarmed han anförtror sina läsare sin missräkning, viss om att finna förstående och sympati, är kanske det mest betecknande.

Är icke detta fall typiskt svenskt — ja, låt oss bara sticka handen i egen barm!

Om det är sant, att vårt folk verkligen har en aristokratisk läggning, så måste väl detta gälla folket i sin helhet och inte bara en eller annan del däraf? Men ju mera aristokratiskt en person är anlagd, dess svårare förekommer det honom att bli sedd öfver axeln på grund af sitt arbete. Kanske har detta förhållande stungit våra svenska kropparbetare djupare än vi tro. Mina erfarenheter från fabriksvärlden ha kommit mig att tro det. Visserligen behöfva vi här en omvärdering af de gängse värdena.

Säkerligen vinnes dock ingen genomgripande ändring, förrän barnet i hemmet och skolan uppläres till att förstå arbetets heder — arbetets i och för sig. Tills de lära att skåda in i samhällsmaskineriet

och att förstå, huru allt intill minsta kugg är nödvändigt för det helas bestånd, men att just de delar, som frestas på mest, får man fara varsammast med.

Utan ett sådant utjämning i uppfattningen af arbetet skola vi knappats hinna dit, hvar till »Spes» så riktigt påpekar, att vi borde nå — att betrakta hvarann i första hand såsom *människor*. Utan en

sådan omvärdering förstå vi ännu mindre att känna tacksamhet mot dem, som draga samhällets tyngsta börda och därvid förskona oss från att bära den, hvilken tacksamhet måste till, om klyftan i samhället skall kunna biläggas. Men när vi en gång hinna dit, skola söndrande slagord ha förlorat sin makt öfver tanken.

M. ANHOLM.

Bilder från ett gammalt förmak.

Ett gammalt förmak — hvilken charm i de orden! Det minner om doften af torkade rosenblad, det för till en klangen af de sentimentala romanser, som ens mor och farmödrar brukade sjunga till harpa och gitarr, det lefver däri något hemlighetsfullt, andan af det svunna. Det är som att se det bleknade ungdomsporträttet af en död eller af en person, som man blott känt gammal. Hvert man vänder sig knäpper det ur spruckna paneler, ur buktiga väggar och ur trötta, skröpliga möbler: "det var en gång".

Då man kommit till ett vägsål där blicken vändes tillbaka, tona dessa ord allt starkare, tona öfver dagens alla röster. Som genom en avviggt hållen kikare ser man i minnet föremålen i ett oändligt afstånds förminskning, men klarare och med skarpere konturer än då de voro en nära . . . platser stå fram, gestalter dyka upp, röster ljuda för ens öra . . . så kära, så förtrogna, men till allt tonar vemodssorlet — det var en gång.

Jag ser ett ansikte för mig med fina drag, grått hår under en stärkt spetsmössa, kinder som ännu vid åttio år kunde rodna blygt som en ung flickas, en liten späd gestalt, men med den raka hållning, som var utmärkande för den generation, där barnen ej fingo sitta till bords och de unga ej luta sig tillbaka i en stol, de försnörda midjornas och de försnörda åsikternas tidevarf, men som i följd därpå bland allt som var skeft och förkrympt lärde sig en egenskap, värd att taga i arf men förkastad, nämligen förmågan att lägga band på sig.

Denna prydliga gamla dam var min gudmor. Finns det någon af nutidens gudmödrar som besinnat, att detta ord verkligen en gång haft innebörd? Jag tror det knappast, själfva titeln blir ju sällsynt eftersom dopet är ett reduceradt bruk. Men min gudmor tillhörde ännu den gamla äkta sorten, som med hjärtats allvar svarat ja till prästens fråga, "om hon näst barnets föräldrar och i synnerhet vid deras frånfalle i barnets omyndiga år ville sorgfälligt tillse att det uppväxte i dygd och Herrans fruktan". En af Gud gifven mor, medveten om titelns betydelse.

Och vid sidan af den sirliga gestalten ser jag en gammaldags våning, så raka motsatsen till allt hvad vi begära af nutida bekvämligheter: rum gående i en ringlinje, likt en orm som biter sig i stjärten, drömmen om skilda ingångar ännu ej anad, hela huset lågt och långsträckt som en tax, endast två våningar högt, en hvälf

inkörsport med ett mörkt porthvalf, en brant trappuppgång inifrån den lilla gården och — *mirabile dictu* — köket på andra sidan farstun. Men min gudmor hade trotjänarinor, begreppet var icke fullständigt utdödt under hennes lifstid, och husan med sitt prydliga förkläde och allvarligt slätkamade hår bar de välfyllda brickorna öfver farstun utan att klaga. Kokerskan, som tjänat i huset i nära fyrtio år, hade varit med om att bära hem dricksvatten från brunnen vid Brunkebergstorg — en lika ofattbar tanke som den att behöfva slå eld med tillhjälp af flinta och fnöske, det är åter den gamla sällsamt klingande låten: det var en gång.

Ja, nu är det gamla huset borta, gatan bär väl ännu sitt om skråtiden erinrande namn, Kardiansmakaregatan, men de låga byggnaderna ha fått vika åt sidan för höga affärspalats, där kampen om penningen böljar högt öfver alla minnen från det förgångna, men ännu på nittitalet stod denna gamla kvarleva från ett ungt, nu förgånget århundrade kvar. Det gamla huset fick som min gudmor ett långt lif. Under dess långsträckta takås lågo en hel hop små våningar på två och tre rum, där gamla änkefruar, små sömmerskor, fattiga, af lifvet vinddrifna *pauvres hon-teux* hade sin hemvist för en hyra, som knappt numera skulle räcka till en famn ved, och min gudmor brukade ibland säga med en liten resignerad suck: "jag måtte få bli så gammal, därför att de däruppe be till Gud att jag inte skall dö".

Och nu är allt borta: ett lock öfver en kista, stängda dörrar till ett förtroget hem, murar jämnade med jorden, blott minnets plåt bevarad, blott bläck och penna till färglös kopiering.

Hur tydligt ser jag ej det gamla förmaket för mig, typiskt för den generation som tagit den gustavianska sirligheten i arf och som lefde under 1820-talets tvång. Långt och smalt som en tambur, längs öfver från dörr till dörr en med finaste korsstyngsbroderi sydd gångmatta, på långväggen två soffor lika raka som min gudmor själf, jag såg dem fyllda i rader af ända upp till fjorton personer under gammaldags supéer af gammaldags prydliga damer, litet stela och högtidliga, litet siratliga och kruserliga, men ibland, endast ibland har jag kommit att undra på om vi, det tjugonde seklets kvinnor, om vi, ifall vi någonsin besluta oss för att bli gamla, skola bli i stånd att representera ålderdomen så värdigt som dessa gamla

DRICK CIDRIL!

Bästa alkoholfria äppledryck. — Absolut ren naturprodukt.

AKTIEBOLAGET CIDRIL
— I GEFLE —

Telegramadr. "CIDRIL". Tel. 1899, 1898

damer gjorde det. Jag minns ibland dem många ännu släta och skära kinder, men de små hårklädslarna talade om att begäret efter ungdomlighet var lyst i bann. De buro sina små sjalar, sina små mantiljer och sina år med en resignerad grandezza, som i sitt slag var imponant. De voro gamla vid femti år och vid åtti vackra att se på som gulnade äkta spetsar. Vi äro unga, giftasvuxna till och med vid femti år — men äro vi icke måntro vid åtti förvandlade till ruiner af ren öfveransträngning?

Men jag glömmor bort min gudmors förmak . . . dock nej, det gör jag icke, jag minns såväl hvarenda vrå däri. Det var ett af dessa rum, där förtjusande, ännu ej värderade antika möbler trängdes med klumpiga missfoster i mahogny och stillösa broderier från en tid af direkt smak-förfall. Min gudmor ägde äfven ett landställe, där stodo de smäckraste rokokomöbler man kunde se — emedan de voro för simpla för stadsvåningen. I förmaket funnos visserligen ett par förtjusande hörnbord i empire, men de stodo fullständigt i skymundan och öfverflyglades af mahognyatenierner, mahognytrymåer, kuddar, pallar och gardiner i de mest lysande färger. Hur skulle de små finbenta borden med sina diskreta girlander ha vågat göra sig gällande i ett så pompöst sällskap?

I taket hängde en förgylld krona med en skål i midten fylld af konstgjorda blommor.

Men det som ända från mina barnaår mest fångslade min uppmärksamhet i detta gamla förmak var ett porträtt i olja midt på den hvita långväggen öfver de raka sofforna, på ömse sidor omgifvet af familjeporätt, damer i pudradt hår och herrar i kraschaner och stångperuk. Mannen där i midten stod i så skarp kontrast till det öfriga sällskapet. Klädd i en enkel vadmalsrock med slokhatt öfver det bruna, långvuxna håret, en butelj i ena handen och en korg med grönsaker i den andra tycktes han gå leende vägen fram, "Jeppe paa Bjerget", Schumanns "Der fröhliche Landmann" eller något dylikt.

Och jag hörde mer än en gång historien om detta porträtt, hur det kommit att hamna i min gudmors prudentliga förmak bland de stela bilderna i gustaviansk gala-dräkt och de kruserliga supédamerna på de långa sofforna — ja hvart kan icke ödet drifva en konstnär — ty om ni tro att mannen i vadmalsrocken var bonde, missta ni er fullständigt.

Historien börjar egentligen i Paris med en ung vicomte, Clairville de Passy hette han. En ung man, som icke fann tillfredsställelse i herdelek på Trianon, som drömde om konsten och i följd däraf undgick stupstocken. Hvart skulle en ung man som i slutet af sjuttonhundratalet drömde om konst, särskildt scenisk konst, vända sig annat än till nordens snillekonung, Bollhusets store beskyddare! Med Monvellska sällskapet kom den unge vicomten till Stockholm, namn och titel afstod han ifrån, kallade sig helt enkelt Passy och blef helt enkelt skådespelare. Hans drömmar voro större än hans begåfning. Ryktet har icke haft mycket att säga om den aristokratiska adepten i Thalias tempel. Några år stannade han vid sällskapet, gifte sig med Mademoiselle Desguillon, och då det unga paret fullgjort den mänskliga skyldigheten att

föröka släktet homo, lämnade de denna jord och en liten späd son till den allmänna eller enskilda barmhärtheten, och det är här som mannen på porträttet griper in i historien, stiger ner ur ramen och blir till kött och blod.

Konsten är evig, men konstnärerna äro dagsländer . . . Jenny Lind är ännu ett namn, som vi höra med den respekt som våra mormödrars entusiasm ingifvit oss, men föremålen för vår mormorsmors svärmeri, om dem veta vi intet mer. Och dock voro både Joseph Sauze Desguillon och hans hustru Anne Marie två af de stjärnor, som vår snillekonung slösade sin nåd och sina juveler på, till tack för den konstnärliga njutning de beredde honom. Gustaf den tredje samlade ju gärna sin konstnärstab intimt omkring sig, och det var därute på Drottningholms slott som paret Desguillon firade många af sina största triumfer. I Engeströms minnen står om madame Desguillon, "att hon har lustiga talanger men är mycket stark och fet". Min gudmor brukade ibland med sin blida röst säga: "Hon var blixtrande både då hon var god och då hon var ond", och det lilla miniatyrporträtt, taget på ålderdomen, som min gudmor ägde af henne, där ett par lysande mörka ögon strålade fram ur ett fetlagdt, energiskt ansikte med afgjordt fransk prägel, jäfvade ingalunda detta omdöme.

Men jag fruktar att det är en lucka i min beskrifning. Jag har icke nämnt att den unge vicomtes efterlämnade spåde son, Edmund Passy, upptogs som eget barn af sin morbror Joseph Desguillon . . . att min gudmor en gång i framtiden blef den lille gossens hustru och att jag sålunda fick tillfälle att från min barndom blicka upp till detta porträtt, som så lefvande trädde fram ur ramen att jag ibland tyckte att den glade landtmannen rätt som det var måste sänka sina skälmska ögon till mina, lyfta upp sin grönsaksorg och sin butelj för att yttra: *voulez-vous des légumes, ma petite, ou de la bière* — ty att han hvarken var en vanlig eller en svensk bonde fick jag tidigt lära mig.

Och nu hänger detta porträtt, en trogen vän sedan barndomen, öfver min egen soffa — och hur det kommit dit — ja, det har också sin historia. Är det ogrannlaga att berätta den på de dödas mull? Jag tror det knappast. Det ligger en smula kulturbelysning däri, som på sitt sätt är karakteristisk för den tid då pietismen i sitt första flor uppträdde som en direkt farsot.

Min gudmor tillhörde nämligen en aristokratisk släkt. Hon hade en enda bror, som gått den lärda vägen, men en dag blef han väckt, kastade studierna, hängaf sig åt religiösa grubblerier och en morgon tyckte han sig liksom Moses från berget Sinai höra Guds röst förkunna: Gack och gift dig med den första kvinna du möter!

Och si, det gjorde han, och denna kvinna befanns vara en dalkulla, Kjerstin Larsdotter. Och liksom Karin Månsdotter, då hon kom med nötter i sin korg och fann behag för den unge kungens ögon, neg Kjerstin Larsdotter och sa' ja, och det blef bröllop och dalfolk af, ty då hon skänkt sin man fyra söner, dog han från dem alla och mor Kjerstin uppfostrade sina pojkar till hederliga dalamän, som drogo ut kring bygden och togo dess döttrar till äkta . . . präktigt, hederligt folk alltigenom,

men min lilla gudmor med sin prydliga spetsmössa, sina förfinade vanor och sin familjepietet såg ibland suckande upp till de pudrade herrarna och damerna och till den glade landtmannen och sade med en fuktig glimt i ögonvrån till mig: lofva mig att du en gång tar hand om familjeporträtten.

Ja, och därför hänger fortfarande Joseph Sauze Desguillons porträtt öfver min soffa, och jag vet numera, att han är framställd som bonden Thaler i Regnaulds komedi *Démocrite* och att porträttet är måladt af Karl Fredrik von Breda 1785, alltså då denne målare var 26 år gammal, innan han i harmen öfver ett icke erhållet pris från Akademien gaf sig öfver till England för att återkomma som den store Breda, adlad, titulerad, hedrad och ärad på alla sätt.

De högst skattade Bredabilderna tillhöra ju den efterengelska perioden med det mästerliga gengångarskapet af Joshua Reynolds' manér och dock har jag haft möda att rädda min gladlynte Thaler från ifriga Bredasamlares köplystnad. Ännu småler dock hans bild emot mig, och om det finns något kristligt Elysium, där jag en gång skall återse det gråa hufvudet under den hvita spetsmössan — jag kan ej tänka mig det utan den — skall jag kunna redogöra för mitt fögderi och säga: lilla gudmor, familjeporträtten har jag i behåll.

Det är underligt med ett sådant där gammalt porträtt af en berömdhet, som ingen längre minns; — Joseph Sauze Desguillon — bonden Thaler i Regnaulds komedi *Démocrite* — idel döda namn, och hvad de senare beträffa så tant mieux. Den kraft, som verkligt skapat, lefver genom sekler, men ögonblicksbarnen, dagsländorna, de utöfvande konstnärerna, dem är det synd om, hur stor deras begåfning än varit, deras namn dö bort som dofterna af de rökoffer man en gång tändt till deras ära.

Men den glade landtmannen, som smålett mot mig i så många år med de finskurna läpparna och hela det af bonhomie lysande ansiktet, jag ville dock så gärna veta något om honom, åtminstone detta: född år . . . död år . . . Det måste väl stå att finna där borta i det gamla stadsarkivet, den idylliska målarstrandsbyggnaden, i och för sig verkande som en dröm om svunna tider.

Ja, där stod ju verkligen ett och annat i de gamla mantalslängderna, torra fakta och dock tidsbelysande i all sin knapphet. Jag fick veta att min glade landtman sett dagen 1751, han står alltså och myser mot mig som en trettiofyraårig man, förmodligen redan en uppburen konstnär efter han befunnits värdig att förevigas af en målares pensel. I 1790 års mantalslängd består han sig i alla fall med tre pigor och skattar enligt öfverflödsförordningen för ett guldur och ett rum med sidenmöbler. Sin svär-mor har han hos sig och hon sörjer med äkta franskt pikanteri för omväxling i uppgifterna om hennes person. I de olika mantalslängderna förekommer hon under ständigt skiftande namn: madame le Bonne, Bonin, Bonnie, Milan, och för hvarje decennium har hennes födelseår blifvit framskjutet, ehuru hon redan i första mantalslängden hunnit öfver ståndpunkten "la femme de cinquante ans".

I 1800 års mantalslängd återfinna vi Desguillon i nr. 23 Storgatan, gamla Snoilskyska gården. Han är re-

dan, ehuru blott fyrtionio år, "operastatens pensionär i tredje klassen", skattar emellertid fortfarande för guldur — sidenmöblen står ej vidare omnämnd, den har väl under de tio åren hunnit nötas ut. Om han ännu utöfvade verksamhet som skådespelare står ej omnämndt, men han har upprättat en lifligt frekventerad dramatisk elevskola. Man finner bland andra, under hans elever, Jean Lindströms namn, den framstående tenorsångaren, om hvilken det är skrivet att "han hade en bland de vackraste manliga röster, som blifvit hörda från någon skådeplats."

I Gjørwells anteckningar står omtaladt, att Desguillon på 1790-talet hade en egen gård på Lidingön, Gåshaga, "omgifven af en trädgård, åkrar, ängar, skogsparker och segelleden till Stockholm", och till denna gård brukade han ibland inbjuda sina elever.

Det är en vacker tafla att tänka sig: Den glade landtmannen därute på sin idylliska gård, omsvärmad af sjutton- och sextonåringar likt fjärilar i solljuset. Och fru Desguillon med sina blixtrande ögon, sina lustiga talanger och sin vördiga figur, görande les honneurs med fransk esprit; det var nog icke ledsamt därute vid den gamla gården, öfver hvilken ännu skimret från Gustafs dagar lyste som diamanterna i madame Desguillons juvelskrin.

För öfrigt, detta Gustafs tidehvarf, jag fruktar att vi med Bellman till vägvisare vilja göra det oänligt mycket mera frivolt rosenfärgadt än det någonsin i själfva verket var. Hvilken massa kalkborgerliga dygder ställas ej på piedestal i den kulturhistoria som vi kalla Anna Maria Lenngrens dikter. Småaktigheten, förtalet, ytligheten, som följa dessa dygder åt, gisslas väl skarpt af den spetsiga pennan, men det hela är dock genomsyrdt af beundran för dessa mödrar "med värdighet och hull", som ej "dunsta bort ett lif, som helgadt är åt hushåll, barn och maka." Ibland då jag tänker på madame Desguillons blixtrande bruna ögon och minns den golfmatta, arbetad i korsstyngsbroderi öfver en tråd och sträckande sig öfver hela det långa förmaket, den matta som denna skådespelerska med lustiga talanger sytt med samma händer, som Gustafs gunst prydt med juveler, och med ett tålmod, som varit värdt en bättre uppgift, då drar jag en suck af lättnad öfver att ej vara född under den tid, då vår *roi soleil* spred sin glans öfver häfden och då Anna Maria Lenngren läste latin i smyg och öppet gaf sin kära dotter ovärdiga råd, dem ingen numera Gud ske lof förnedrar sig till att följa.

1822 lyktas Joseph Sauze Desguillons lefnadssaga. Han har vid sin död hunnit bli husägare, och den lille Edmund fick ärfva det gamla förmaket med de raka sofforna, mattan med korsstyngsbroderiet, porträttet öfver soffan, juvelerna och glansen af ett namn, som ingen längre minns.

En handfull stoft och några Bredasvärmares ifver att få sin samling fulltalig — det är allt som återstår.

Och ur gruset af det gamla förmaket ett jättelikt affärspalats.

Det är en så vemodig klang i den spröda sången: "Det var en gång".

SIGRID ELMBLAD.

Några ord om ett kvinnligt arbetsområde.

Många äro de arbetsområden som öppnat sig för den bokligt bildade kvinnan, men flera återstå ännu att uppsöka. Dess bättre är det nu en föråldrad sats, att för de praktiska arbetena fordras endast muskelkraft och öfning och att kroppsarbete är till för en särskild klass — för dem, som icke äro i tillfälle att inhämta några större kunskaper under skoltiden. Men inte minst för det praktiska arbetet fordras det vakna, målmedvetna och kunskapsrika arbetare, om ett land skall kunna gå stadigt framåt. Det inses ju numera af alla samhällsklasser, och det är detta som gjort, att myndigheterna årligen anslå ansevärliga summor för folkupplysningen på landsbygden, väl vetande att ett upplyst, kunskapsrikt folk lättare skall kunna utnyttja de naturtillgångar, som finnas.

Äfven på jordbrukets område bedrifves ett intensivt upplysningsarbete; särskildt gäller detta vårt nordligaste län. Och inom jordbrukets olika grenar behövas också kunskapsrika arbetare, enär jordbruket ju är den bärande grundvalen för ett lands välförstånd. Det är därför jag ville göra denna tidnings läsarinna uppmärksamma på att här finnas vida arbetsfält för kvinnokraften. Jag vill nu endast nämna ett, nämligen mejerihandteringen, som skulle vinna otroligt på att de som handhafde denna den viktigaste landthushållningsgrenen, ägde en gedignare allmänbildning, då det på detta område gäller förvaltningen af så stora ekonomiska värden. Arbetet här är väl stundom tungt, men långt ifrån ohälsosamt, tråkigt eller ensidigt — tvärt om. Vi ha dock redan nu i mejerihandterings tjänst åtskilliga kvinnor, som fått en sådan uppfostran, att de kunnat välja ett arbetsfält som i mängdens ögon ägt större anseende, men som det oakadt valt detta och för sin egen del icke allenast haft sin utkomst här utan äfven triffas med arbetet och funnit den sanna arbetsglädjen, hvilket den icke kan undgå att göra, som känner sig vara en samhällsnyttig medlem. Till och med i Norrland, där mejerihandteringen ännu ej nått samma utveckling som i öfriga delar af landet, ha vi kvinnor med skolbildning, som varit nog modiga att gifva sig in på denna bana, ehuru de vid de små mejerierna häruppe icke kunna göra anspråk på några höga löner, cirka 600 à 800 kr. jämte fri bostad, möbler, lyse, ved etc. Såsom föreståndare för större andelsmejerier, särskildt i södra delar af landet, blifva ju löneförhållandena dubbelt och däröfver.

De utbildningsanstalter för kvinnor, som vårt land har att bjuda på, äro hufvudsakligast statens mejeristationer, förlagda inom hvarje län. Kursen är tvåårig och omfattar första året mest praktiska arbeten i mejeriet, men andra året meddelas äfven teoretisk undervisning i de ämnen, som ligga mejerihandteringen nära. Såsom en öfverbyggnad till dessa stationer inrättades år 1896 Åtvidabergs mejeriskola, vid hvilken elever, som praktiserat på olika mejerier under ett par år, mottagas och där utbildningen är fullständigare. Vid Alnarps mejeriinstitut

är äfven förlagd en sex månaders kurs för kvinnliga elever. Undervisningen därstädes bör vara god, då den meddelas af facklärare i de grundläggande ämnena. Alnarps mejeriinstitut är afsedt för manliga elever, men har dock med särskildt tillstånd genomgått af kvinnor. Fordringarna för inträde äro numera, utan föregående praktik, realskoleexamen.

Då utrymmet i eder tidning torde vara strängt anlitadt, vill jag icke inlåta mig på en detaljerad redogörelse öfver mejeriverksamheten. Jag har endast velat peka på ett kvinnligt arbetsfält, där det behöfves insiktsfulla arbetare om vårt land skall kunna upptaga kampen i den allt mera växande konkurrensen på detta område.

A. G.

Kvinnorna och den sociala striden.

Onsdag afton förliden vecka hölls på föranstaltande af Kvinnornas diskussionsklubb i Stockholm ett till sista plats fyllt möte i Viktoriasalen. Det var frågan: Hvad kunna kvinnorna göra i den sociala striden? som gjordes till föremål för diskussion.

Det första inledningsföredraget hölls af fru Emilia Broomé, som framlade en klar och sakrik utredning af den sociala stridens uppkomst, utveckling och nuvarande läge. Som vi genom fru Broomés tillmötesgående satts i tillfälle att i nästa nummer af Dagny i sin helhet publicera det utmärkta föredraget, hvilket framför allt kännetecknades af en objektivt opartisk uppfattning, ingå vi icke här på något refererande af detsamma.

Doktor Julia Kinberg var den andra inledarinnan, som med värme talade för att kvinnorna måste göra något för att lindra den stora nöd som oundvikligt kommer nu att infinna sig bland den arbetande klassen. Särskildt uppehöll hon sig vid hvad som borde göras för de små barnen.

En diskussion vidtog, som delvis antog en mycket hetsig karaktär, men afslutades af ett varmhjärtadt, med entusiastiskt bifall mottaget anförande af Ellen Key, hvilken bortseende från de tvistefrågor som diskussionen hakat upp sig på, pekade på de stora frågor striden gällde — en samhällsutveckling till större social rättvisa, till en högre moral än den, som nu leder såväl arbetsgifvare som arbetare, en ny mänsklighet med mera rättvisa och mera harmoniska förhållanden.

Det praktiska resultatet af mötet blef att en kommitté af tolf personer tillsattes med uppdrag att söka vidta åtgärder till hindrande af den stora nöd, som väntas blifva följderna af arbetslösheten. Därjämte beslöts att afsända en skrivelse till ordf. i barnbespisningskommittén i hufvudstaden, prof. Fr. von Scheele, med anhållan om att bespisningen, som annars börjar den 1 oktober, måtte sättas i gång så fort som möjligt.

En resolution antogs, i hvilken framhölls, att det i tider sådana som de närvarande med deras starka sociala intresseremotsättningar bör framstå som viktiga uppgifter för

kvinnorna att skaffa sig bättre social kunskap och därpå följande bättre möjlighet att rättvist bedöma de sociala frågorna samt att arbeta för större förståelse samhällsklasserna emellan och att söka mildra följderna af de strider som icke kunna undvikas.

Slutligen beslöt mötet att utsända ett cirkulär landet rundt med en påminnelse till kvinnorna om deras uppgift i de sociala striderna.

Utlandet.

De norska kvinnorna och stortingsvalen.

Vid årets stortingsval ha Norges kvinnor för första gången tillfälle att begagna sig af sina politiska rättigheter. Som bekant äga de norska kvinnorna icke allmän rösträtt, gränsen är dragen lika med de bestämmelser som sedan flera år tillbaka äro satta för kvinnornas deltagande i de kommunala valen, nämligen, att hvarje kvinna, som under det sist förflutna skatteåret betalt skatt till stat eller kommun efter en inkomst af minst 400 kr. (300 på landet) äger rösträtt, om hel eller delvis ägendomsgemenskap finnes mellan makarna och om mannen är skattebetalande för ofvan angifven inkomst.

Det är att antaga, att kvinnornas politiska intresse vid de stundande valen kommer att i all synnerhet knyta sig till val af kandidater, hvilka främja de speciella kvinnofrågor, som upptagits på de olika partiernas program. Härvid kan nämnas att den konsoliderade vänstern på sitt program upptagit frågan om allmän politisk rösträtt för kvinnor på samma villkor som för männen. Högern och den frisinnade vänstern ha icke upptagit denna fråga. Däremot har från ledande håll inom dessa partier uttalats den åsikten, att det endast är en *tidsfråga*, när saken bör tagas upp.

En kvinnofråga, som däremot högern och den frisinnade vänstern upptagit, är vidgadt tillträde för kvinnor till statens ämbeten.

I hufvudsak samma förhållanden, som existerade hos oss före riksdagsbeslutet af den 10 februari i år, omintetgöra i Norge till en stor del den praktiska nyttan af att kvinnorna äga tillträde till universitetens alla fakulteter. Förvärfvad examen berättigar icke kvinnorna tillträde till samma statsämbeten och af staten aflönade anställningar som männen. De anställningar som enligt nu gällande lag kunna sökas af kvinnor, äro endast lärarebeställningar vid högre skolor. Den nu åsyftade reformen skulle gälla kvinnors rätt till innehavande af juridiska ämbeten, samt deras utnämmande till präster och sanitetsofficerare.

Denna fråga åter har den konsoliderade vänstern icke upptagit.

Omkring 300,000 norska kvinnor äga rätt att deltaga i stortingsvalen. Några egna kandidater lära väl kvinnorna icke denna gång uppställa. Däremot nämnes redan en kvinna såsom uppställd på Kristianasocialisternas kandidatlista, nämligen fru Martha Synæs med fru Marie Aslaksrud som suppleant. Återstår att se huru öfriga politiska partier ställa sig med afseende på kvinnorna vid uppgörande af sina kandidatlistor.

Kvinnliga motionärer i finska landtdagen.

De af kvinnor framlämnade motionerna vid årets landtdag visa i hvilken grad de finska kvinnornas intressen sträcka sig till frågor af allmän etisk betydelse och icke

inskränka sig endast till s. k. "kvinnofrågor", äfven om dessa, naturligt nog, djupast förstås och kunna föras fram af kvinnor. De motioner, som framlämnats, hafva varit följande: införande af obligatorisk skolundervisning; upphäfvande af förbudet för judar att uppehålla sig inom landet och förvärfva medborgarrätt; statsunderstöd för samskolan i Petersburg; fångars undervisande i alkoholismens faror; reglering af lärlingslagen; omorganisering af senatens justitiedepartement till en högsta domstol; statsunderstöd för inrättande af offentliga lekskolor för barn; upprättande af asylor för drinkare.

Notiser.

Svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsafdelningar öppna den 1 oktober ett småbarnshem i Stockholm, Norrtullsgatan 1.

Hemmets uppgift blir att omhändertaga ogifta mödrar och draga försorg om barnens vård. Dess önskan är att om möjligt bereda mödrarna tillfälle att behålla barnen hos sig och att, om detta ej kan ske, sörja för barnens utackordering på ett sådant sätt, att mödrarna ha tillfälle besöka dem.

Dispens från studentexamen. Seminarieadjunkten fröken Anna Linder, Landskrona, har på därom gjord begäran erhållit tillstånd att, ehuru hon ej aflagt mogenhetsexamen, idka studier vid universitet och aflägga examen. Den beviljade dispensen är af största betydelse och utgör ett jämnställande af andra studiekurser med studentexamen, hvilket hädanefter torde kunna återopas såsom prejudikat.

Studentexamen eller "examen artium" har enligt uppgift från Norge därstädes i år aflagts af 531 personer, hvaraf 129 voro kvinnliga studeranden. Af dessa togo 31 st. examen på reallinjen, 65 på den språkhistoriska och 33 på den språkhistoriska med latin.

F. K. P. R. i Sköfde bildades efter föredrag af fru Jenny Velander den 4 september, ej den 4 augusti, som tidigare uppgifvits.

Annonsförmedlare,

pålitliga och välrekommenderade,

önskas för Dagny såväl i landsor-

ten som hufvudstaden. Anmälan å

DAGNYS EXPEDITION,
Mästersamuelsgatan 51, Stockholm.

Frågor och svar.

Hvar kan man prenumerera på Dagny?

I landets alla postanstalter och boklädor kan man beställa huru många ex. som helst.

Skall man alltid prenumerera å dessa ställen?

Ja, ifall man önskar endast 1, 2, 3 eller 4 ex. skall man alltid göra det.

Hvad kostar Dagny i postanstalter och boklädor?

Dagnys postprenumerations- och boklädspris är kr. 4:50 för $\frac{1}{1}$, 2:50 för $\frac{1}{2}$ och 1:25 för $\frac{1}{4}$ år.

Hvilka villkor erhålla prenumerantsamlare å Dagny?

Den, som samlar minst 5 prenumeranter, erhåller en provision af kr. 1:— för hvarje helårs-, 50 öre för hvarje halfårs- och 20 öre för hvarje kvartalsprenumerant.

Huru skall man förfara för denna provisions erhållande?

Sedan man samlat *minst* 5 prenumeranter, går man tillväga på ett af följande sätt:

- 1) **Antingen:** Genom insändandet af prenumerationsafgiften med afdrag af provisionen beställer man det behöfliga antalet ex. (hur många som helst, men *alltid minst 5*) direkt från Dagnys exp., Stockholm, som under samlarens adress i ett och samma paket sänder *alla* beställda ex. Samlaren har då att ombesörja utdelningen till de samlade prenumeranterna.
- 2) **Eller:** Man prenumererar å närmaste postkontor (*ej* annorstädes) för de samlade prenumeranterna, detta under hvars och ens adress, begär kvitto å samtliga erlagda afgifter, tillställer oss detta kvitto, då vi omgående pr postanvisning sända samlaren den stadgade provisionen.

Hvar, och till hvilket pris kan man nummervis lösa Dagny?

I städernas tidningskontor och cigarraffärer samt hos Dagnys kommissionärer i landsorten. Pris 10 öre pr nummer.

Alla skrivelser rörande expeditionen adresseras:

**DAGNYS EXPEDITION,
STOCKHOLM.**

Rösträttslitteratur:

Skrifter utgifna af Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

N:o I, Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelserna i Rösträttsfrågan 1905—1906.....	—: 50
” II, Gustaf A. Aldén: Hvilka svenska kvinnor äga kommunal rösträtt? (pr 1,000 ex.)	6:—
” III, Mathilda Staël von Holstein: Målsmanskapet och kvinnans ställning inom äktenskapet enligt gällande svensk rätt	—: 50
” IV, Anna B. Wicksell: Om kommunal rösträtt för gifta kvinnor	—: 10
” V, Lydia Wahlström: Statsintresset och kvinnans rösträtt	—: 40
” VI, Partiuttalanden i kvinnornas rösträttsfråga.....	—: 25
” VII, K. A. Sheppard: Kvinnorösträtten på Nya Zeeland.....	—: 40
Ann Margret Holmgren: Strödda intryck från den Internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn.....	—: 10
Elin Wahlquist: Partipolitiken och kvinnornas rösträttsfråga.....	—: 03

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm flygblad:

N:o 1, Natanael Beskow: Till frågan om kvinnans politiska rösträtt	—: 05
” 2, Anna Whitlock: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?	—: 10
” 3, Hilma Borelius: Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?.....	—: 10
” 4, Lydia Wahlström: Principerna för kvinnans rösträtt	—: 10
” 5, Anna Whitlock: Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten?	—: 05
” 6, Lydia Wahlström: Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen	—: 10
” 7, Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan ...	—: 15
” 8, Lydia Wahlström: Högerkvinnorna och den nuvarande situationen	—: 05
” 9, Sofi Lindstedt: Hvarför böra religiöst öfvertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen	—: 05

Minneslista

Georg Stjernstedt: Den svenska kvinnans rättsliga ställning.....

(—: 75)

Gustaf A. Aldén: Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter

Lydia Wahlström: Den svenska kvinnorörelsen

Ragnhild Modin: Bröllopet på Ensillre

Hilda Sachs: Kvinnornas rösträtt. Svar till herr Adolf Hallgren

Anna Klemm: Kvinnans medborgarrätt

Karl M. Lind: Kvinnornas rösträttskräf

—:—

Ofvanstående flygblad och broschyrer kunna rekvideras från F. K. P. R:s i Stockholm expedition Lästmakaregatan 6, Stockholm, som hålles öppen hvarje dag kl. 3—5 e. m. samt dessutom onsdagar kl. 7—8 e. m.

Vid rekvisition af minst 100 ex. af flygbladen n:ris 1—8 lämnas 25 proc. rabatt.

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halft priset eller 7½ öre pr mm.)

Ordinarie lärarinnetjänsten

vid Axmars bruks fasta folkskola, Gästrikland, är till ansökan ledig inom den 25 september 1909. Lön enligt lag, vedpengar 60 kr. för år; 1 rum och kök, 50 kr. för ett bristande rum, fortsättningsskola 100 kr.; särskild småskola. Barnantalet ringa. Skolrådsordförandens adress Bergby.

Skolrådet i Hamrånge.

Junge, gebildete Deutsche.

sucht Stellung zum 1 Okt. in feinem Hause, als Stütze und Gesellschafterin der Hausfrau. Rekom. bei Professorskan Björck. Telef. Lännersta 17.

Handarbetslärarinna, med goda betyg från Hilda Lundins slöjdkurs och Handarbetets Vänner handarbetskurs för lärarinnor, söker plats. Är kunnig i väfning, finare linnesömnad och klädsömnad. Svar till »Handarbetslärarinna», Annonskontoret Svea, Norrköping.

Kvinnlig, exam. sjukgymnast önskar anställning till hösten, eventuellt medfölja på resa. Kunnig i tyska. Svar till »E. A.», Åbo p. r

LEDIGA PLATSER.

Epidemiskötersketjänsten

i Dalby distrikt är ledig att tillträdas i oktober. Kompetens: fyllda 22 år, minst 1 års tjänstgöring å större sjukhus och 1 månad å större epidemisjukhus. Lön: 600 kr. event. fri bostad och ved, vid sjukvård ersättning enligt taxa. Ansökningar sändas före 1 okt. till Prov.-läkare L. Rosén, adr. Likenäs.

I bättre familj på landet i södra Västergötland önskas med det första en ung, bildad flicka att mot fritt vivre vara sällskap åt husmodern samt biträda i hushållet och lättare sysslor inom hemmet. Svar med foto till »Hösten 1909», Strömsfors.

Modebyrån,

Drottninggatan 81 A, 2 tr.

Stockholm.

A. T. Brunkeb. 719. R. T. Vasa 261.

meddelar råd

vid val af damtoaletter, färger, modeller m. m., vid ordnandet af våningar, dekorering för fester m. m. Uppköper modevaror för damer i landsorten. Moderat arvode.

Fru A. Beijer, kl. 11—5.

Gynna

Dagnys annonsörer!

Sprid Veckotidningen DAGNY!

Deposition**&
Sparkassa****4 1/2 %****KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.****Marianelunds
Praktiska skola.**

Sveriges mest vidtomfattande praktiska läroanstalt, på kristlig grundval, med Realskola, Gymnasium, Handelsinstitut, Teknisk skola, Landtmannaskola, Juridiskt seminarium för länsmansaspiranter och polismän, Hushållsskola, Slöjdskola och Slöjdläroinneseminarium, Musikskola m. m., börjar sina huvudkurser 15 augusti med nyinträde 1 och 15 september, 1 oktober, 1 november och 10 januari. Denna skola, den mest snabbläsande, har bi-brought elever med endast folkskolan som underlag realskoleexamen på 7 å 8 månader och läst in ett par årskurser vid Sveriges mest framstående tekniska skola på lika många månader. Vid skolan förekommer undervisning i djurskyddslära för alla eleverna. Vacker natur, härlig luft. Bad. Illustrerade prospekt mot 2 porton.

**Albert Lindström,
Marianelund.****Kvinnliga Juridiska Byrån, Wallingatan 12.**

Kontorstid kl. 1/2 10—4. Utför alla slags juridiska uppdrag. A. T. 18336.

Stockholms Musikinstitut.

Brahegatan 7 B, ö. g. 3 tr, Allm. Tel. 115 96.

Hösttermin 15 sept.—15 dec.

Anmälning- och mottagningstid måndagar och torsdagar kl 1/2 2—1/2 3. Prospekt tillhandahålles.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld.

**Rodenstamska
Slöjd- och Hushållsskolan
Hudiksvall.**

Husmoderskurs. Skolköksläroinneskurs. Slöjdläroinneskurs. Hemslöjds- och Växtfärgningskurs.

7 meter mörkblå Damcheviot tjock stark vintervara 70 cm bred finnes även i svart, grå, brun eller röd färg till 4.20. Blustyg 2,2 met. prima velourflanell, 70 cm. bred i 100-tals vackra mönster, som vanligen kostar 75 öre m. erhålles till 1 kr., 10 bitar 9.80. Rosatvills till underkläder, kraftig stark vara 32 öre met., d.o extra prima skär eller blå även passande till herrkalsonger 0,40 met. Tillskrif Otto Oskarson, Gamla Kungsholmsbrogatan 23 A, Stockholm.

Yttre skador.

Såsom smärtstillande medel vid yttre skador samt motverkande svullnad och inflammationer anses Salubrin oumbärligt af alla, som lärt känna det och vid inköp icke låta förläda sig att i stället för originalfabrikatet emottaga underhålliga efterapningar. Tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & Co., Akademigränd 1, Stockholm.

**Kvinliga
agenter.**

i landsorten sökes för lättsåld artikel. Hög provision. Reflekterande vände sig i brev till **A. L.**, Dagnys expedition.

**Nya
Nådhammarhemmet
Djursholm**

Riks Djursh. 122. A. T. Djursh. 52 erbjuder klena och nervösa personer ett lugnt och stilla hvilohem. Pris pr dag 5—8 kronor.

**SIGRID WÅGMAN
FOTOGRAFIATELIER
3 UPPLANDSGATAN 3
(invid Norra Bantorget)**

Grupper i det fria. Förstoringar utföras. Förstklassigt arbete! Amatörer undervisas! Pris fr. **Kr. 6** pr duss. A. T. 83 03. Obs. **Hiss I.**

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det i änge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

**Stockholms Enskilda Banks Notariatsafdelning
(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),**

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatsafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatsafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatsafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatsafdelningen, underrättar Notariatsafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatsafdelningen, att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år per 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fem praktiska äfventyrsböcker för barn och ungdom.

Tsarens kurir. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter **Jules Verne** af **Alfred Smedberg**. 352 sidor med 47 illustrationer af **Karl Aspelin**. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Parzival. En riddarsaga från medeltiden. Bearbetning af **Hugo Gyllander**. 259 sidor. Med 45 illustrationer af **Ingeborg Uddén**. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Sagogrottan i Sagoskogen. En samling sagor af **Harald Östenson**. 303 sid., 50 illustrationer. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Den hemlighetsfulla ön. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter **Jules Verne** af **Alfred Smedberg**. 312 sidor, 44 illustrationer af **Brita Ellström**. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Hjälten bland hjältar skildrade för barn och ungdom af **Marie Louise Charles G. Gordons** lif och stordåd, af **ise Gagner**, 304 sidor, 33 illustrationer af **Edv. Berggren**. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Erhålles i hvarje bokhandel eller direkt från **Folkskolans Barntidnings Förlag, Stockholm.** (Stina Quint.)

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelg. 25.

Rikstel. 68 98. Allm. tel. 82 11.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Mens's League for Women's Suffrage och Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht. Af **A. K.**Kampen om nattarbetsförbudet i Norge. Af **Dagny Bang.**
Dräp dem! Af **M. Anholm.**Bilder från ett gammalt förmak. Af **Sigrid Elmblad.**Några ord om ett kvinnligt arbetsområde. Af **A. G.**

Kvinnorna och den sociala striden.

Utlandet.

Notiser.

Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt eller bokhandel.